

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Цвета Апостолова Делчева,
Тракийски университет – Стара Загора, Педагогически факултет,
катедра „Педагогически и социални науки“
относно дисертационен труд
на тема „Формиране на социална компетентност чрез българския
фолклор 1. – 4. клас“
за придобиване на образователната и научна степен „доктор“
в област на висше образование 1. Педагогически науки,
професионално направление 1.2. Педагогика
Автор на дисертационния труд: Жана Пламенова Колева
Научен ръководител: проф. д-р Румяна Илчева Неминска, д.н.
Научен консултант: доц. д-р Милен Вълчев Димитров

Рецензията е възложена с решение на Научното жури, определено със заповед № 3039 от 12.07.2024 г. на Ректора на Тракийския университет – Стара Загора. Изискуемите от Закона за развитието на академичния състав в Република България, Правилника за прилагането на Закона за развитието на академичния състав в Република България и Правилника за развитие на академичния състав в Тракийски университет документи са представени в определения срок. Спазени са всички изисквания по процедурата.

Общо представяне на докторанта

Жана Пламенова Колева е родена през 1995 г. Средно образование получава в СОУ „Екзарх Антим I“ - гр. Казанлък, профил „Изкуства – Музика“. Завършва висше образование в Тракийски университет – Стара Загора, специалност „Предучилищна и начална училищна педагогика“ - ОКС „Бакалавър“ през 2018 г., а през 2019 г. - ОКС „Магистър“. От 03. 09. 2018 е учител начален етап на основно образование в ОУ „Н. Й. Вапцаров“, гр. Казанлък. През 2019 г. получава отличие „Учител на годината – 2019 г.“, направление „Основно образование“, категория „Млад и успешен кадър“. През 2021 г. придобива Пета професионално-квалификационна степен в ДИПКУ - Тракийски университет, Ст. Загора. Още като студентка, а впоследствие като докторантка, участва активно във факултетски научни проекти. Включва се с доклади в международни студентски форуми в Турция, а през 2017 г. представя своите научни интереси на XII международен балкански образователен и научен конгрес „Образование за живота, професионалната реализация и благополучието“, на който Педагогическият факултет е домакин. По време на следването си неколкократно е отличавана с грамоти - за принос в научноизследователска дейност (2018 г. и 2017 г.), активна художествена самодейност, доброволческа дейност, отлично се представя на национални фолклорни конкурси.

Жана Пламенова Колева е редовен докторант в докторска програма „Теория на възпитанието и дидактика“ към Педагогическия факултет на Тракийски

университет – Стара Загора, от 2020 г. Отчислена е с право на защита с решение на Факултетния съвет от 14 март 2024 г. Дисертационният труд е обсъден и насочен за защита от Катедра „Педагогически и социални науки“ на Педагогическия факултет. Резултатите от изследването вече са достояние на българската академична общност чрез доклади на форуми за млади изследователи, участия в проекти и множество публикации.

Актуалност и значимост на разработения в дисертационния труд проблем

Настоящият дисертационен труд е написан във време на нарастваща значимост на проблема за формиране на социална компетентност в съответствие с личностното развитие на ученика като приоритет на съвременното образование. В този контекст, очертаването и осмислянето на интегративни връзки на българския фолклор с учебните предмети от началното училище е съществено за формирането на социални умения у учениците.

Структура и съдържание на дисертационния труд

В структурно отношение дисертационният труд напълно отговаря на формалните изисквания за присъждане на ОНС „доктор“: състои се от увод (въведение), три глави, заключение и изводи, приноси, литература и приложения. В пълен обем наброява 366 стандартни страници, от които 168 са основен текст, онагледен с 32 графики и 14 таблици. Библиографията обхваща 117 заглавия на български, английски и руски езици. В 15 приложения са изведени изследователския инструментариум и първичните данни (от 181 до 366 стр.)

В увода Жана Колева обосновава актуалността на изследваната проблематика и прави заявка за представяне на научно изследване с приложен характер „във връзка с очакванията и потребностите на обществото за уверени и отговорни граждани“ (с. 5).

Първата глава (7 – 72 стр.) е посветена на теоретичната обосновка на проблема. В нея се структурира конкретен понятиен апарат, извеждат се основните работни понятия „фолклор“ и „социална компетентност“. Представят се същността и спецификата на формиране на социалната компетентност чрез интеграция на български фолклор в обучението в начален етап на основната образователна степен по български език и литература, физическо възпитание и спорт, човекът и обществото и човекът и природата, изобразително изкуство, музика. За да изведе възможностите за реализиране на процеса за формиране на социална компетентност чрез българския фолклор, докторантката прави обстоен анализ на отреденото му в учебните програми и учебното съдържание в обучението на учениците от 4. клас. Отделено е специално внимание на социалната игра като водещ социалнопедагогически метод, който Жана Колева приема и използва за целите на изследването. Описани са 7 игри с включени в тях интегративни връзки, за които се подчертава, че може да се използват в условията на компетентностно ориентираното обучение в начален етап на основната

образователна степен във всяка част на урока при всеки от учебните предмети. Не е изведено, но се подразбира, че на базата на заложените в описаните игри цели докторантката разработва първичен протокол за единия от използваните в изследването методи – експертната оценка. Логическата свързаност на текста в първа глава предполага един по-обоснован и обстоен извод за това кои от изложените възможности се използват в модела.

Следва да се подчертае, че в тази глава докторантката Жана Колева показва много добро познаване както на нормативната уредба, така и на практическия образователен процес и възможностите, които предлага.

Концептуалната рамка на изследването се представя във втората глава (73 – 105 стр.). Изведени са целта и задачите. Описани са обектът и предметът. Формулирана е хипотезата. Заслужава внимание прецизният авторов подход към контингента на изследването. За представянето на ученическите класове докторантката изхожда от позицията, че „Въпросникът на Айзенк“ (адаптирана версия за подрастващи) дава възможност за широк обзор за изследване на различни социални компетентности и очертава профила на участващите в експеримента класове, базиращ се на темперамента. В известен аспект този входящ експеримент може да бъде определен като прекомерен, но, от друга страна, задава друг, по-прецизен подход при подбора на изследвани лица и групи. Като се ръководи от принципа, че не може да се гарантира абсолютна точност при използването само на един метод на педагогическо изследване, докторантката използва система от такива, за да компенсират недостатъците на един метод с друг. Спецификата на изследването, отнасящо се до формиране на социална компетентност чрез интегриране на български фолклор в началното училище, налага използването на система от критерии, показатели и измерители, които Жана Колева онагледява в таблица. Тя представя структурата на интегративен урок и описва своята интегративна триаспектна, двупосочно-транспозиционна, петлинейна технология за представяне на българския фолклор и формиране на социална компетентност.

Третата глава (106 – 164 стр.) е за представяне и анализ на резултатите. Жана Колева е осигурила и разполага с богат набор от данни - добре онагледени, в рамките на дескриптивната статистика. Резултатите по класове се представят в приложенията, а в основната част е сравнението между двете групи. За по-голяма прегледност и яснота би било добре резултатите от наблюдението да са съпоставими с тези от експертната оценка, съответно – да се представят като тях.

Изводите са логично обосновани и са в резултат от цялостната концепция.

Научни приноси и постижения в дисертацията

Споделям формулираните от докторантката приноси и смятам, че основните достойнства на докторската дисертация, разработена от Жана Пламенова Колева, са безспорни и могат да се очертаят по следния начин:

- Приложен е иновативен, адекватен на потребностите на българското училище изследователски подход към образователното съдържание от началната образователна степен - в аспекта на българския фолклор и ролята му за формиране на социална компетентност у учениците.
- Емпиричното изследване е проведено прецизно и на много добро методическо равнище. Докторантката Жана Колева е показала изследователски умения и познаване на основните изисквания при провеждане на емпирично изследване като използва много добре обоснован разработен от нея диагностичен инструментариум за формиране на социална компетентност, съчетаващ анкетно изследване и експертна оценка.

Най-значимият момент в дисертацията, разработена от Жана Колева, е описаната от нея интегративна технология за представяне на българския фолклор в процеса на обучение по конкретизирани учебни предмети в начален етап на основната образователна степен. Тя е не само с безспорна практическа значимост, но е основана на сериозен теоретичен анализ, съчетан с добро познаване на проблемите на практиката.

Оценка на автореферата и публикациите

Авторефератът към дисертационния труд е оформен съгласно изискванията на нормативната уредба и отразява коректно съдържанието и структурата на дисертационното изследване.

Авторката има достатъчно голям брой – 6 в пълен обем - публикации по темата на дисертацията, което говори за траен интерес към проблематиката. Едната от публикациите е в сп. „Педагогика“, 4 – в списания от Националния референтен списък. Една публикация е публикувана в сборник на чужд език (английски).

Въпроси и препоръки

При бъдеща публикация на дисертационния труд в книга, препоръчвам на авторката да засили акцента върху спецификата на организираната учебна среда.

Въпрос към докторантката: Какви са предимствата на организираната учебната среда за прилагане на интегративната технология, представена в дисертационния труд, и традиционната учебна среда?

Заклучение

Представените за оценка дисертационен труд и публикации по неговата тематика от докторантката Жана Пламенова Колева отговарят на *Минималните национални изисквания към научната, преподавателската и/или художественотворческата или спортната дейност на кандидатите за придобиване на научна степен и за заемане на академичните длъжности "главен асистент", "доцент" и "професор" по научни области и/или професионални*

направления в Област 1. Педагогически науки, Професионално направление 1.2. Педагогика, визирани в Приложение към чл. 1а, ал. 1 от Правилника за прилагане на Закона за развитието на академичния състав в Република България. При изискуем минимум от общо 80 точки, докторантката депозира научна продукция, за която се присъждат общо 130 т. – 50 за дисертационния труд и 80 – за публикациите, едната от които е в Web of science.

Докторската дисертация на тема „Формиране на социална компетентност чрез българския фолклор 1.-4. клас“, разработена от Жана Пламенова Колева, е посветена на изключително значима в практико-приложен план тема и има несъмнен авторски характер. Не е без значение и факта, че тази проблематика е слабо разработена в българската научна литература. В цялото изложение на дисертацията проличава личната ангажираност и професионалното отношение на докторантката към разработваната проблематика. Всичко това ми дава основание да подкрепя с **положителна оценка** докторската дисертация, разработена от Жана Пламенова Колева и уверено да гласувам за присъждане на научната и квалификационна степен „доктор“.

28 август 2024 г.

Рецензент:

доц. д-р Цвета Делчева